

*A. Süheyl Ünver, bir üniversite hocası,
Türk tıp tarihçisi ve hekimdir. Bu akademik
kimliğinin yanıbaşında, o, bir sanat
adamıdır. Müzehhiptir, minyatüristtir,
ressamdır ve kaat'ı ustasıdır.*

TANIDIĞIM A. SÜHEYL ÜNVER

•Ahmet Güner Sayar - *Bütün Dünya*•

20'nci yüzyıl Türk kültürünün eskiyle kopan bağlarının kurulmasının ve unutulmuş geleneksel kimi sanat dallarından birçoğunun canlandırılmasının en sadık ve vefakâr hadimi A. Süheyl Ünver'dir. A. Süheyl Ünver, bir üniversite hocası, Türk tıp

tarihçisi ve hekimdir. Bu akademik kimliğinin yanıbaşında, o, bir sanat adamıdır. Müzehhiptir, minyatüristtir, ressamdır ve kaat'ı ustasıdır. Türk sanat dallarının tarihindeki temsilcileriyle, onların yapıtlarının araştırılıp gün ışığına kavuşturulmasının yılmaz öncüsüdür. Tıp tarihi,

Türk süslemesinin tarihi, giderek Türk tarihine ait en hurde ayrıntıyı ona öğretmiş, sonuçta, Türk'ü ilgilendiren tek yapraklı bir arşiv malzemesinden mezarlıklardaki tarihi taşlara dek herşeyi kaçırmayıp tesbit etmesi, tarihî sürükleniş içerisinde Türk kimliğini ayakta tutacak her unsura dikkatle eğilmesine neden olmuştur. Topladığı belgelerden ve tesbit ettiği bilgilerden muazzam bir arşiv kurmuştur. Eşi benzeri bulunmayan bir çalışkanlık abidesi olan

melliğini akl-ı selim ile kavramıştır. Bir diğer A. S. Ünver ise güzele âşıktı. Bu haliyle güzeli yalnızca dışında arayıp bulmadı. Bizatihi "iç"ten "dış"a çekilerek yaptığı sanat çalışmalarına ruhunu taşıdı. Bu haliyle A. S. Ünver bir zevk-i selimin insanıdır. Türk tezyini sanatının çeşitli dallarını yaptığı tarih araştırmalarıyla tanıdı, öğrencilerine bunları temsilcileriyle ve örnekleriyle öğreterek Türk sanatının günümüzde yeniden dirilmesine tek başına öncülük yaptı. Bu gün onun yapıtlarıyla eski tezyini sanatımızın ustalarını biliyor, onlarla zaman içerisinde yolculuklar yapılabiliyoruz. Aynı biçimde, Süheyl Ünver'in suluboya ve karakalem resimleriyle başta İstanbul olmak üzere kimi kentlerimizin şimdi çarpık kentleşme ve

A. Süheyl Ünver'in yapıtı olan klasik tarzda bir cilt kapağı

Süheyl Ünver'in ayrıca, bir divan olmasa bile bir "Divançe-i Süheylî" olacak denli tarz-ı kadim üzerine yazılmış şiirleri vardır.

Bu anlatım içerisinde A. Süheyl Ünver önce olayları ve eşyayı pozitif bir kafa içerisinde ele alan, tarih araştırmalarından inceleme ile sonuçlara ulaşan bir akl-ı selim sahibidir. Tıp eğitimi yapmış ve bir hekim olarak insan vücudunun mükem-

me ile yok edilen köşelerinde yeniden yaşayabiliyoruz.

A. Süheyl Ünver'in kendisini tanıyanların zihninde farklı fotoğraflar bıraktığını biliyorum. Onu tanıyanlar anı yumakçıklarını çözdüklerinde ortaya çıkacak olan fotoğrafların esasta yukarıda ifade edilen iki eksenenden birinin ya da her ikisinin çevresinde kümeleştiklerini görecektir. Bunları birleştirecek olursanız ortaya bilim adamı ve sanatkâr bir Süheyl Ünver çıkacaktır.

Üstünkörü olmayan bu incelemelerin bile A. Süheyl Ünver'i anlamada ve anlatmada eksik kaldığının bilincindeyim ve bu noktada yalnız olmadığımı biliyorum. Sözünü edeceğim boyutun ekiyle Ünver portresinin tamamlanacağına inanıyorum. Benim Süheyl Ünver'im akl-ı selim ve zevk-i selim boyutlarının ardındaki kalb-i selim sahibi seçkin bir insandır. Bir insan okur, bilim adamı olur. Fakat doğuşundan gelen bir bozukluk varsa bu onun davranışsal çerçevesini etki

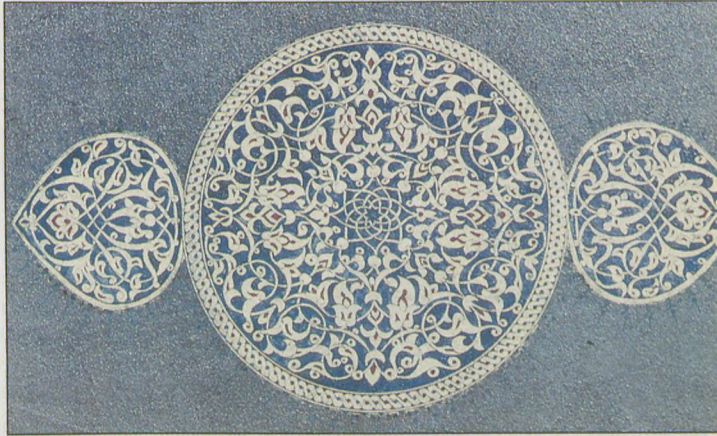
ve itaati altına alır, sonuçta insanî ilişkilerinde, bilim adamı olmasına karşın, tutarsızlıklar ortaya çıkar, bir bilgine yakışmayacak hareketlerde bulunur. Benzer inceleme sanatkâr kimliği için de geçerlidir. Eline aldığı bir konuya yaşam veren bir sanatkâr insan-insan

ilişkisinde kusurları ile yaptığı başarılı yapıtı ile tamlamaz, her ikisi, sanatkâr ve yapıtı, farklı mecralarda seyredeler. Bilimsel olup irfan sahibi olmayan bir bilgin gibi, sanatkârın da yapıtıyla farklı terazilerde tartılması o yapıta can veren sanatkârın kişisel eksikliğinden, olgunluğa ulaşmamış bir insan olmasından kaynaklanmaktadır.

Oysa kendi iç dünya uygarlığını başarıyla ve öteki insanlara örnek olacak bir biçimde kuran

A. Süheyl Ünver, sahibi olduğu yüce ahlak ile kalbini tezyin ettiği kalb-i selim sahibidir.

O bir hekimdir. Hastasını bilimsel bilgi verileriyle tedavi ederken akl-ı selim sahibidir, hastasına gönül gözüyle bakarken de kalb-i selim sahibi bir doktordur. Aynı gelişme çizgisini onun sanatkârlığı için de çekmekte bir sakınca yoktur. Onun parmaklarının ucundan çıkan

A. Süheyl Ünver'in bir tezyini yapıtı

el yapması yapıtların her biri onun ruhundan izler taşır. Çünkü kalb-i selimini bu yapıtlarına kalemikle, fırçasıyla taşımış, onlarla bütünleşmiştir. Söz gelimi onun fırçasından çıkmış İstanbul'un şimdi yok olmuş bir köşesini aydınlatan suluboya bir resmine bakın. Süheyl Ünver'in mutlaka bir yerden, ama fırçasının değdiği her yerde sizi oraya taşıdığı ruh selametiyle selamladığını görürsünüz. Çevrenin alayışı, dedikodusu ve farfarasına hiçbir zaman kendini

kaptırmayan bu büyük insan her dem kendisiyle meşgul olmuştur. Dolayısıyla kendi kalbinin fütuhatını yaptığı için kendini bilen mübarek insanlardan biridir. "İç"te kalma-

onun "iç"inin aydınlığını "dış"arıya taşımış olmasında görüyoruz. Çünkü kendi "ev"ini düzenlerken huzuru bulmuştur. Bu huzurla "iç"ten "dış"a "ev"inden sokağa çıkmıştır.

Oysa sokak kalabalıktır, heterojendir, menfaat çatışmaları vardır. Orada iktisat ve siyasete bulaşmadan; bunların kullanımını için akla gereksinim vardır. İktisat ve siyaseti sahiplerine bırakarak sokağa bir hekim ve sanatkâr olarak çıkan Süheyl Ünver maddeye sürtünmeden, çıkar çatışmalarına bulaşmadan tüm dikkatini Türk tarihine ait herşeye adadı. Üstad Yahya Kemal, "Aziz doktorum. Nûr-u enver adamsın. Sen olmasan bu devir ne kadar çorak olurdu!" ya da "Nizam-ı intizam sensin, nizam-ı âlem sensin. Var ol!" derken ne kadar haklıdır. Gerçekten de o huzurlu haliyle sokağın çirkefinde bocalayanlara sığınacak bir liman oldu. İstidat sahibine göre, ya bir çift güzel, hikmetli söz söyledi veya metafizik düğümleri açan tasavvufi sohbete kapı açtı ya da fırtınalı kalplerin sükunu için onları Türk tezyini sanatına ait çalışmalara çekti. Öğrencilerinde gördüğü sanata ilişkin en küçük heyecanın somutlaşması için onlara bir yol çizdi, bunun hedefini gösterdi, araçlarını kâr elde etmeden sundu. Bunları yaparken

sanatı bile bir araç olarak gördü. İnsana kendi adresini gösterdi. İnsanı kendi içindeki gizli varlıkla dost kıldı. Belki onun kendisine tahmil ettiği misyon buydu. Kendisinin bir ca-

A. Süheyl Ünver'in
1967 tarihli bir suluboya resmi
"Gebze'den Bir Manzara"

yıp "dış"a, gönül evinde kalmayıp, sorunlu ve gürültülü sokağa çıkmış, olgun kişiliğiyle onun bulunduğu sokağın hilekârlığı, yerini sulh ve sükuna bırakmıştır. Bunun da sırrını

zibe merkezi oluşunu nice büyük insanlar keşfetmişlerdi. Nitekim üstad Yahya Kemal Beyatlı'nın söylediği şu söz amacımızı açıklayacaktır: "Sen Süheyl! Bu kadar güzel ruhları, masum ruhları topluyorsun... Asıl Süheyl'i görmek bayramdır. Zira ondan mübarek adam yoktur."

Süheyl Ünver bir cazibe merkeziydi. Onun çekim alanına girdiniz mi bir daha oradan kopamaz, nasibinize düşeni alırdınız. Sonra onun eliyle size verilenin sizi bu dünyaya getiren anne ve babanızın bahsettiği gibi bunun da ne yüce bir armağan olduğunu gördünüz. Onunla tanışmak, onunla bir olmak ikinci bir doğumdur. Aslında bu Süheyl Ünver'i araç olarak Tanrı'nın seçtiği kullarına bir ikramıydı. Onun gönül kabesinin mimarlarını bulmak bize

Süheyl Ünver'in kalb-i seliminin kapsama alanının boyutlarını verecektir. Bu ise başlı başına bir araştırma konusudur.

Kıssası bu olan tanışıklığın etrafılı öyküsü bu satırların yazarının kişisel tarihini verecektir. O halde okuyucuyu yazarın bu subjektif alanından kurtarmak gerekir. A. Süheyl Ünver'i rahmetle ve minnetle anarken bu satırları okuyanların hisselerinin ne olduğunu bilmek aslında okuyucunun kişisel tarihindeki subjektif bir boyutla, kamil bir insanla buluşmasını zorunlu kılmaktadır. "Temiz ruhlar arasına sıkışmış kamil bir insanı iyice ara, bir gün mutlaka bulursun" diyen Hz. Mevlana ne kadar haklıdır. Böylesi bir kavuşmanın kişiyi özel bir dengeye oturttuğu an, A. Süheyl Ünver'in kıssası okuyucu için bir başka olgun insanda somut bir hisseye dönüşmüş olacaktır. •

Bu Yazının Yazarıyla Tanışın

06. 11. 1946 yılında İstanbul'da doğdu. İlk orta eğitimini burada tamamladıktan sonra 1964-1968 yılları arasında İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi öğrencisi oldu. 1968 yılında iktisat fakültesinden mezun olduktan sonra Birmingham Üniversitesi'nde iktisat master'ını yaptı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde asistan ve 1980 yılında doçent oldu. 1982 yılında İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesine geçen Ahmet Güner Sayar, 1988 yılında profesörlüğe yükseltildi. Ahmet Güner Sayar halen bu fakültede öğretim üyesidir.

Ahmet Güner Sayar

Yapıtları: "Osmanlı İktisat Düşüncesinin Çağdaşlaşması (İstanbul, 1986). II. Baskı (2000), "A. Süheyl Ünver, 1898-1986" (İstanbul, 1994), "Sabri F. Ülgener: Bir İktisatçının Entellektüel Portresi" (İstanbul, 1998), "A. Süheyl Ünver Bibliyografyası" (İstanbul, 1998) [G. Mesara ve A. Kazancıgil ile birlikte], "Osmanlıdan Cumhuriyet'e Portreler" (İstanbul, 2000) •

